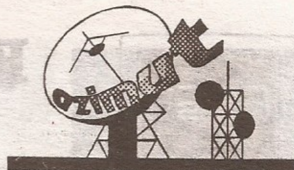

RĂZVAN CODRESCU

AFINITĂȚILE POLITICE ALE LUI LUCIAN BLAGA

Întrucât ne aflăm în anul centenarului nașterii lui Lucian Blaga, e de folos să încercăm a clarifica și câteva aspecte privitoare la afinitățile sale politice, în privința cărora critica marxistă a ultimei jumătăți de veac a comis numeroase mistificări. O astfel de clarificare ne poate înlesni o mai dreaptă înțelegere a personalității și operei lui Blaga în raport cu atmosfera generală a epocii interbelice.

Receptarea lui Blaga sub comuniști a cunoscut două etape mari: una de "înfierare" radicală și deci de scoatere a lui din circuitul valorilor publice (în anii '50), alta de "toleranță" mistificatoare (începând cu anii '60), cu insinuarea că el fusese, în fond, un intelectual laic și un om de stânga, silit de contextul epocii să facă unele concesii "reacționarismului", de care însă s-a delimitat la vreme, ajungând chiar la o apropiere de ideologia noului regim. Multe elemente biografice au fost tendențios interpretate în acest scop, dar mai ales îndepărtarea lui de mișcarea gândiristă și de celelalte forme ale "ortodoxismului" (școala lui Nae Ionescu, persiflată de Șerban Cioculescu prin eticheta de "trăirism", sau spiritualismul legionar care, cu toate că s-a intersectat cu "gândirismul" și "trăismul", nu poate fi confundat în totalitate cu vreunul dintre acestea).

E adevărat că Blaga a avut uneori poziții ambigue, poate și din dorința unei superioare "autonomii" intelectuale, iar după 1948 a făcut unele mici compromisuri cu noul regim (fără a ajunge la ticăloșia colaboraționistă a unor Sadoveanu, Arghezi sau Călinescu). Pe de altă parte, el a refuzat orice angajare politică efectivă, afinitățile lui pe această linie putând fi judecate numai în plan ideatic sau sentimental (cariera lui de diplomat nu implica decât obligații funcționărești și fidelitate față de interesele generale ale Statului Român, dincolo de orice partizanat politic).

Totuși, prin structură, formație și mediile intelectuale în care s-a mișcat, el s-a aflat mai aproape de dreapta politică (definibilă prin naționalism, spiritualism și tradiționalism). Ca și mai vechii dascăli ai Școlii Ardelene, ca și conservatorii noștri din secolul al XIX-lea (inclusiv Eminescu), ca și principalii mentori interbelici ai "noii generații" (în frunte cu Nae Ionescu), Blaga se formase la școala culturii germane (fiind adeptul creator al expresionismului, curent de orientare nietzscheană și neoromantică, din care s-a născut, în mare, și ideologia național-socialistă). A rămas toată viața un filogerman, chiar dacă nu putea fi încântat de excesele ulterioare ale nazismului. Ca ardelean, el era deosebit de sensibil la problema națională. Prin tradiție familială, era legat de ortodoxie (și faptul că făcuse studii teologice nu se poate explica numai prin dorința - care a fost reală - de a scăpa de efectuarea stagiului militar). De altfel, se va afla printre cei care vor pune bazele ortodoxismului gândirist, rămânând colaborator al *Gândirii* din 1921 până în 1941. Printre prietenii săi cei mai apropiați s-au numărat ortodoxiști notorii precum Nichifor Crainic (directorul *Gândirii* între 1926-1944, principalul ideolog al mișcării), Al. Busuioceanu, Vasile Băncilă etc. Multe idei ortodoxe au fost topite în studiile și

CONSTANTIN BRÂNCUȘI - ÎNCEPUTUL LUMII.

eseurile sale filosofice, chiar dacă nu cu rigoare teologică. El a intuit și a teorizat cel dintâi, în chip remarcabil, "sentimentul cosmic și organic" al ortodoxiei, dimensiunea "mioritică" a spiritului românesc, originalitatea creatoare a Răsăritului creștin (tot ceea ce M. Eliade va sintetiza mai târziu sub denumirea de "creștinism cosmic"). A avut simpatie pentru misionarismul național-creștin (atât de profund ortodox) al legionarismului, aderând la asociația *Prietenii Legiunii* și dedicându-i lui Corneliu Codreanu piesa de teatru Avram Iancu (1934). Nu s-a angajat în lupta legionară ("Fiu al faptei nu sunt..."), dar i-a înțeles sensul și a fost solidar cu suferințele acestei generații martirizate, care la rândul ei a știut să-l prețuiască (cea mai bună carte despre Blaga a fost scrisă de Vasile Băncilă: *Lucian Blaga, energie românească*, apărută inițial în 1938, iar de curând reeditată la Editura *Marineasa* din Timișoara).

În ce privește îndepărtarea lui Blaga de gruparea gândiristă, el nu a făcut-o din motive politico-ideologice, ci dintr-un orgoliu lezat. Nu pronazismul lui Crainic (discutabil, de altfel, la autorul asprului rechizitoriu antinazist *Rasă și religie*, inclus în volumul *Puncte cardinale în haos*), nici prolegionarismul altor colaboratori ai revistei, nici autohtonismul ortodox militant al acesteia n-au determinat reacția lui Blaga, ci critica pe care Dumitru Stăniloae (nu fără asentimentul tacit al altora) a făcut-o unor puncte ale sistemului său filosofic (*Poziția d-lui Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie*), nu din dorința unui atac personal, cât în încercarea de a preveni anumite devieri dogmatice pe care "blagianismul" le putea genera în chiar mediile teologice.

Blaga nu s-a rupt brusc de *Gândirea*, în 1940, cum s-a tot repetat în bibliografia comunistă. În 1940 (când D. Stăniloae începe să-și publice viitoarea carte în paginile *Telegrafului român*) a fost numai originea viitoarei rupturi (ce s-a produs definitiv abia în 1942, când cartea lui D. Stăniloae a apărut în volum și a fost bine primită în mediile gândiriste). Altminteri, Blaga îl elogiază fără rezerve pe Nichifor Crainic la primirea acestuia în Academie (1940), iar semnătura îi apre în *Gândirea* și în 1941. E drept că apoi, scoțând în 1943 revista filosofică *Saeculum*, are nedrepte și reprobabile răbufniri nu doar împotriva lui D. Stăniloae (pamfletul *De la cazul Grama la tipul Grama*), dar și împotriva lui Nichifor Crainic (pamfletul *Săpunul filosofic*), care nu-l "atacase" niciodată. Blaga îl stigmatiza însă deopotrivă și pe raționalistul C. Rădulescu-Motru (rebotezat cinic "Constantin Mortu"), care-i criticase, din altă perspectivă, ideile filosofice și-l "concurase" prin cartea *Românismul sau catehismul unei noi spiritualități*. De unde se vede că nu apartenența politică sau spirituală îl deranja pe Blaga la cineva, ci faptul însuși de a-i fi criticat teoriile sau de a-i fi relativizat personalitatea.

Iar dacă și mai târziu (după instaurarea comunismului) a comis unele "răutăți" la adresa unor colegi de generație și crez spiritual, el a făcut-o tot din orgoliu (sau alteori din teamă), nicidecum însă pentru că și-ar fi revizuit convingerile sau ar fi agreat vreo clipă tabăra călăilor care au ucis generația sa politică și intelectuală.

Blaga a fost un om de dreapta fără vocația angajării politice. Altminteri, el a împărtășit esențial spiritul și idealurile generației sale, în afara căreia nici n-ar putea fi închipuit.